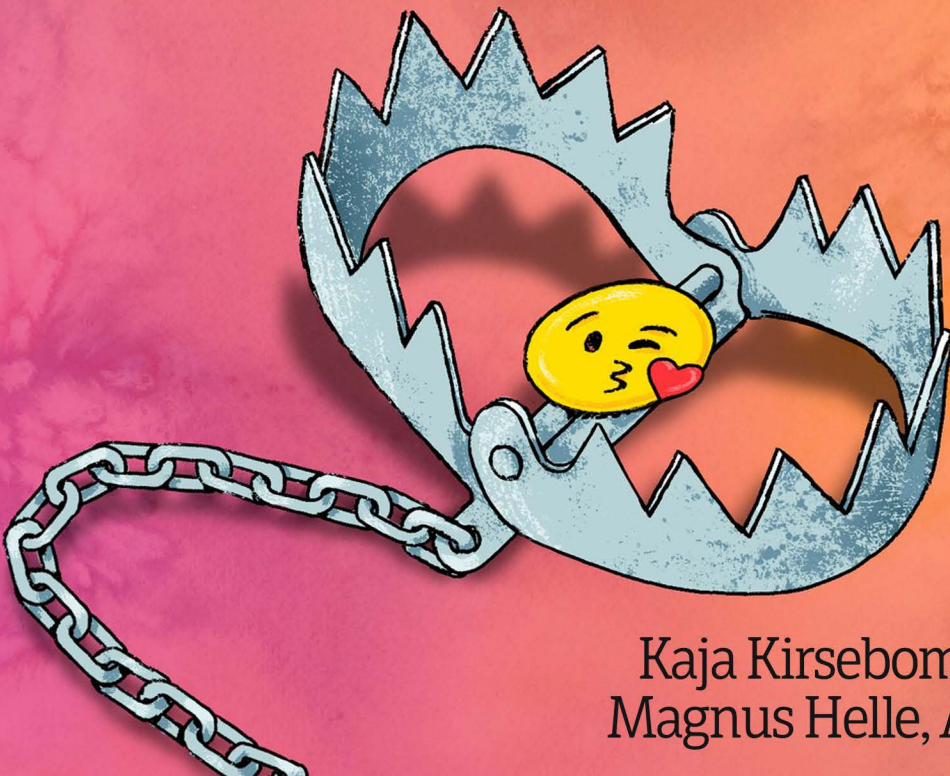

NRK

Metoderapport
SKUP 2020

Hvem er Silje?

Kaja Kirsebom, Ruben Solvang,
Magnus Helle, Arne Fredrik Næss

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING 1

Catfish 2

Organisk organisering 2

DET JOURNALISTISKE ARBEIDET 3

Hvem er Silje? 3

Er Silje en ekte person? 3

Søk på sosiale medier 3

Youtube 4

KILDER 4

Hvem har snakket med Silje? 4

De første kildene 5

Vi logger på tinder 5

Hvorfor skeive kvinner? 6

Gjennombrudd 6

Kilde leder oss til Jodel 7

Siljes innrømmelse 7

Omfanget vokser 7

Utvalg av kilder 7

Ekstern kompetanse på seksuell trakassering 8

Kontakt før, under og etter publisering 8

Regneark 8

Vi ser at Siljes modus er følgende 9

Kildevern for å unngå borgervern 10

Instagram-chatten som forsvant 10

Vi lager nettside 11

Slik jobbet vi for å finne ut om det Silje gjorde var ulovlig 12

Etikk 12

Publisering 14

Konsekvenser / Oppsummering 16

Saksliste 17

Publisert:

24. mai 2020

Av:

Kaja Kirsebom, Ruben Solvang, Magnus Helle, Arne Fredrik Næss

Bidragstere:

Ståle Hansen, Vidar Kvien, Marco Vaglieri, Su Thet Mon, Merethe Åsegård, Patrick da Silva Sæther og Vicky Schaubert

En spesiell takk til:

Thea Storøy Elnan, Anne Marte Moland og samtlige kilder

Kontaktpersoner:

Ståle Hansen

stale.hansen@nrk.no

Mobil: 905 92 321

Redaksjon: NRK Dokumentar og Samfunn

INNLEDNING

Før dette ble et journalistisk prosjekt, begynte det i det helt private. I slutten av november fikk journalisten, Kaja Kirsebom, en privat melding på Instagram: “Du er VAKKER og KUL”.

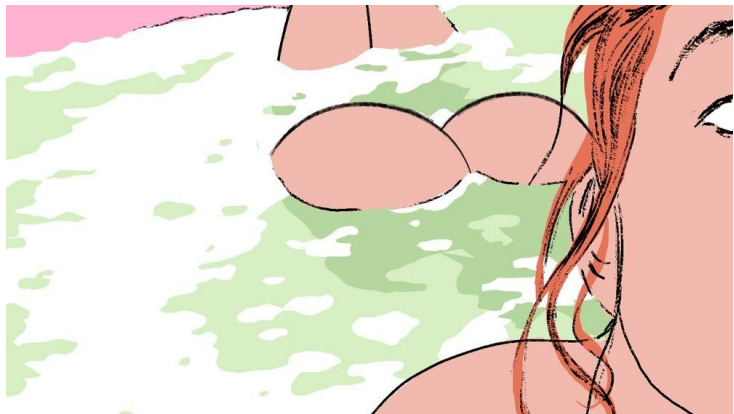
Meldingen kom fra en ukjent kvinne ved navn Silje. Hun hadde grønne øyne, brunt hår og skjult profil. Silje flørtet hemningsløst. Kaja var smigret. Å bli oppsøkt av en fremmed som intuitivt likte noe ved deg, var bekymringsløst befriende i kontrast til seige Tinder-dater. Samtidig virket noen av tingene hun skrev litt kunstige:

*S: Flytta nettopp fra Paris til Oslo. Kan saktens trenge ei flørt som viser meg rundt.
K: Hva gjorde du der?:)*

S: Levde, skrev bok, sang, dansa. Jeg er fra Paris, forøvrig.

Kaja spør om de skal treffes. “Ja, la oss!! Jeg har badekar”, svarer hun.

Det blir stille til hun to dager senere sender et barbrystet bilde fra badekaret. Tonen blir mer pågående, forlangende. Kaja ber om tilgang til Instagram-profilen hennes. Hun har publisert syv bilder, det første ble lagt ut et halvt år tidligere. Det er åpenbart mye ved Silje som skurrer. Kaja bestemmer seg for å bli med ned i kaninhullet. Det er nå - to dager før hun tar med saken til NRK - at hun begynner å lure på om “Silje” er falsk.

Kaja sitter i den mørkeblå sofaen hjemme og løfter opp litt av T-skjorten sin. Hun passer på at ansiktet ikke kommer med, og tar et bilde og sender det til Silje. Hun er komfortabel med situasjonen, selv om bildet kunne komme på avveie.

“Silje” får sette tonen for samtalen. I chatten skriver Kaja det hun tror “Silje” vil høre, samtidig som hun stiller spørsmål om bakgrunnen hennes. Kaja spør en gang til om de skal treffes og foreslår en konkret dag og tidspunkt. Hun må bare sjekke kalenderen, forteller “Silje”.

«Silje» sender til stadighet nye nakenbilder, og plutselig legger Kaja merke til at flisene på baderommet hennes har endret farge fra grønt og svart til rosa.

Hun spør om hun har en ny Instagram-profil. «Silje» hevder at hun ikke har vært på Instagram før. Det er vanskelig å tro at en som synger, danser og skriver bøker i slutten av 20-årene, ikke har hatt en profil på Instagram for å promotere egen kunst.

Morgenen etter tar Kaja T-banen til jobb. Hun slår på PC-en og går inn på profilen til «Silje» på Instagram for å lagre samtalen og informasjon fra profilen hennes.

Alle bildene er borte og samtalen deres er slettet. Det eneste som er igjen etter «Silje», er en ribba Instagram-profil. Kort tid etter er hele kontoen hennes slettet.

Catfish

En «catfish» lager falske profiler på sosiale medier og datingtjenester, ved hjelp av oppdiktete, eller andre personers, identiteter og bilder.

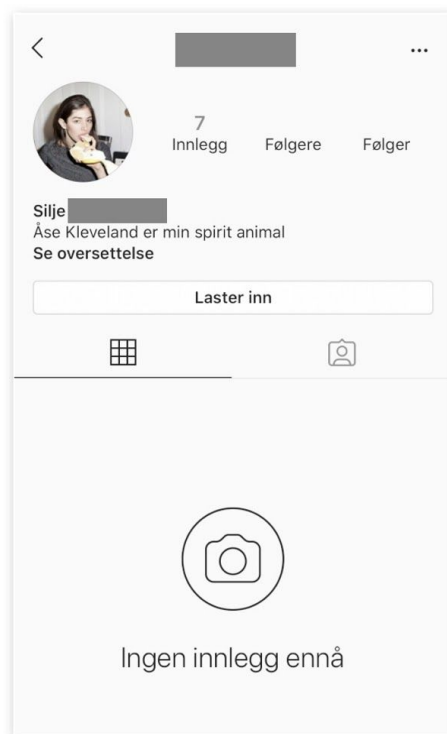
På Instagram fant vi, og holdt kontakt med, totalt 45 kvinner som var blitt utsatt for «catfishing». De var mørnet av samme profil - «Silje». Etter få replikkvekslinger hadde «hun» sendt nakenbilder til 27 av dem. Og i noen tilfeller hadde kvinnene sendt «Silje» intime bilder og videoer av seg selv tilbake.

Dette reiste noen viktige spørsmål: Hvor omfattende var dette? Var det «Silje» drev med lovlig? Og hvem var Silje?

Organisk organisering

Umiddelbart forteller Kaja til kollegaene Ruben Solvang, Arne Fredrik Næss og Magnus Helle om «Silje» over desken. De neste dagene, mellom andre arbeidsoppgaver, gjør vi søk som leder oss til «Siljes» identitet. Vi forteller prosjektlederen vår, Ståle Hansen, om arbeidet vårt. Han gir oss tid og ressurser frem mot jul for å grave.

Etter research-fasen, legges saken inntil videre på is, ettersom Kaja har en kommende publisering på et annet prosjekt. Fra april 2020 jobber Kaja og Ruben fulltid på prosjektet frem mot publisering i slutten av mai. Kaja skriver saken og holder kontakt med samtlige kilder og justisdepartementet. Ruben fortsetter grave jobben, sikrer anonymiseringen og følger opp politidistriktene. På prosjektet er også illustratør Marco Vaglieri og grafiker Vidar Kvien. Merethe Åsegård lager innhold til Facebook og Instagram, samt video til Instagram-TV. Journalistene Su Thet Mon og

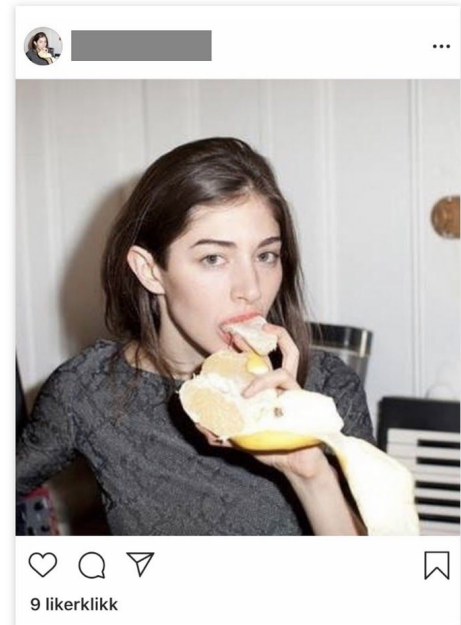
Magnus Helle lager oppfølgingssaker om hvordan man avslører en «catfish» og de juridiske aspektene ved saken.

DET JOURNALISTISKE ARBEIDET

Hvem er Silje?

Siljes Instagram-konto er sletta. Vi kaster oss rundt, nå handler det om å kartlegge så mye som mulig før Google og andre søketjenester rekker å indeksere at innholdet er borte.

Fra samtalen mellom Silje og Kaja, er alt vi står igjen med noen skjermdumper, samt et foto av Silje. Dette bildet, samt et foto av den mer intime sorten som Silje hadde sendt fra seg, kjører vi gjennom verktøyet Reveye. Verktøyet lar oss gjøre bildesøk i alle de store søkemotorene. Nakenbildet finner vi igjen på en russisk pornoside, mens profilbildet av Silje, viser seg å være av den amerikanske artisten Caroline Polachek.

Er Silje en ekte person?

Det er for mye som skurrer til at vi tror Silje er en ekte person. Samtidig er dette helt klart ikke en av de vanlige svindelprofilene man av og til finner på Instagram. Silje skriver for godt norsk til at det kan være kverna gjennom Google Translate.

Hvem kan stå bak kontoen? Motivasjonen til personen bak Silje er også noe som gjør oss nysgjerrige. Redaksjonen spekulerer i om dette kan være noen som har opprettet en målrettet profil for å lure Kaja. Omfanget skulle senere vise seg å være mye større.

Søk på sosiale medier

Vi begynner også å lete etter Silje på andre sosiale medier, med hele navnet hennes. Her kan vi, av hensyn til anonymiseringen, ikke gå i detalj. Vi finner en Facebook-profil med et lignende navn og et profilbilde vi kjenner igjen. Det mest bemerkelsesverdige er at profilen til Silje ser ut til å ha blitt opprettet i 2013. Var dette noe som kunne tale for at hun var en virkelig person?

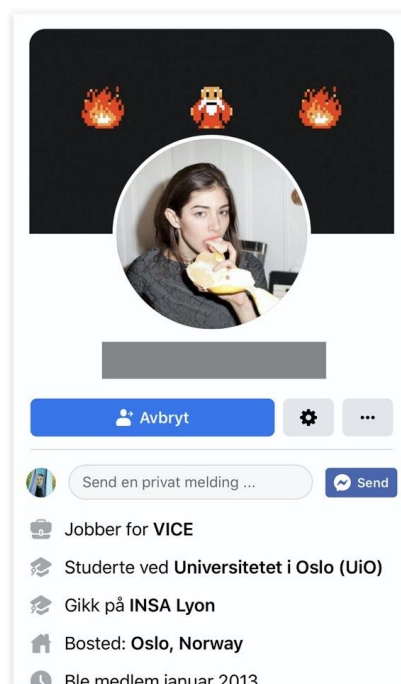
På Facebook-profilen oppgir hun at hun jobber for det amerikanske medieselskapet Vice. Det står også at hun har studert ved Universitetet i Oslo og ved den franske høyskolen INSA i Lyon, en høyskole i toppsjiktet for ingeniører.

Vi leter i Facebook-grupper og på nettsider tilknyttet den franske skolen, men finner ingen med navn som ligner. Hun dukker heller ikke opp i franske telefonkataloger. Vice oppgir ingen ansatte med Siljes navn. LinkedIn-søk gir null treff.

Youtube

Nå går vi gjennom alle publiseringer og sider Facebook-profilen har likt. Mange av disse sidene er relatert til norsk kulturliv. Navnehistorikken til Facebook-profilen leder oss videre til en Youtube-konto med samme brukernavn som Facebook-profilens første brukernavn.

Aktiviteten på Youtube-kontoen peker mot en norsk mann i 30-årene. Har denne mannen noe med Silje å gjøre?

I så fall er dette en person som er mer kjent for Kaja enn hun har trodd. På dette tidspunktet blir både medjournalistene og redaktørlinjen informert om at saken kanskje dreier seg om en bekjent hun har datet en kort periode for mange år siden. Vi vurderer om vi skal legge saken bort, og om Kaja i det hele tatt kan jobbe med den. Vi bestemmer oss for å fortsette researchen, men i tett dialog.

I et forsøk på å finne en kobling mellom ham og Silje, bruker vi verktøyet SignalHire. Det er en nettleserutvidelse som lar oss hente ut e-postadresser og telefonnummer tilknyttet LinkedIn. Vi kjører verktøyet mot hans LinkedIn-konto, og finner flere e-postadresser. Disse bruker vi så for å lete etter profiler han kan ha opprettet rundt om på nettet. Her finner vi ingen treff som leder til Silje.

Vi har altså ikke nok informasjon til å bekrefte mistanken, og vi legger sporet på is for nå.

KILDER

Hvem har snakket med Silje?

Fra skjermbilder Kaja tok av profilen vet vi at Silje hadde 77 følgere.

Selv om Instagram-profilen til Silje er slettet har den etterlatt seg spor. Det finnes flere tjenester på nettet som samler info om hvem som følger hvem på Instagram. Nettsidene til slike tjenester blir så indeksert i Google, og det tar ofte litt tid før endringer som skjer på Instagram blir oppdatert hos tjenestene.

Dermed kan vi finne kontoer som har fulgt Silje når vi søker i Google med Siljes brukernavn eller profilbilde. Det kan vi gjøre selv om selve Instagram-kontoen er sletta. På denne måten finner vi et titalls personer. De fleste er kvinner. Det er ikke en komplett liste, men det gir oss flere veier videre.

De første kildene

Kaja skriver til flere av disse personene, og spør om de har vært i kontakt med Silje. En av dem hun skriver til er mannen som det senere skal vise seg at står bak pseudonymet Silje. Da Kaja spør om han kjenner til profilen, får hun til svar: "Hm, ringer ingen bjeller".

Vår første kilde forteller at hun hadde "matchet" med Silje på Tinder. Silje har altså en profil på Tinder som vi ikke har visst om. Kilden sender oss skjermbilder av profilbildene Silje benyttet der. Samtlige stammer fra Instagram-profilen til artisten Caroline Polachek. På profilen oppgir Silje at hun er forfatter, 28 år og at hun har studert ved Paris Collage of Art (SIC). En annen nyttig opplysning kommer også frem. Silje er 3 kilometer unna kilden. Silje er altså i Oslo.

Kilden forteller at de to hadde avtalt å treffes.

Deretter hadde Silje insistert på å flytte samtalen over til en privat chat på Instagram. Trolig av den enkle grunn at én ikke kan utveksle bilder og videoer over samtalefunksjonen til Tinder.

- Hun virket litt rar hele tiden. Her (Instagram) begynte hun å sende meg nakenbilder veldig ut av det blå, så jeg sluttet å svare henne, forteller kilden.

Vi logger på Tinder

Vi vil på Tinder for å dokumentere profilen til Silje. Dette innebærer at vi må opprette en falsk profil. Etter nøye overveininger med redaktør for NRKs Dokumentar- og Samfunnsavdeling, Frank Gander, får vi tillatelse til å opprette en profil. Vårt mandat er kun å finne Silje, dokumentere profilen, for deretter å slette kontoen. Vi skal hverken "matche" eller snakke med noen. Vi kaller oss for Aurora, og bruker et gammelt bilde av Kaja, som ikke viser ansikt. Vi søker med hele Oslo som radius og blir oss tålmodig gjennom kortstokken av "kvinner som vil treffe kvinner".

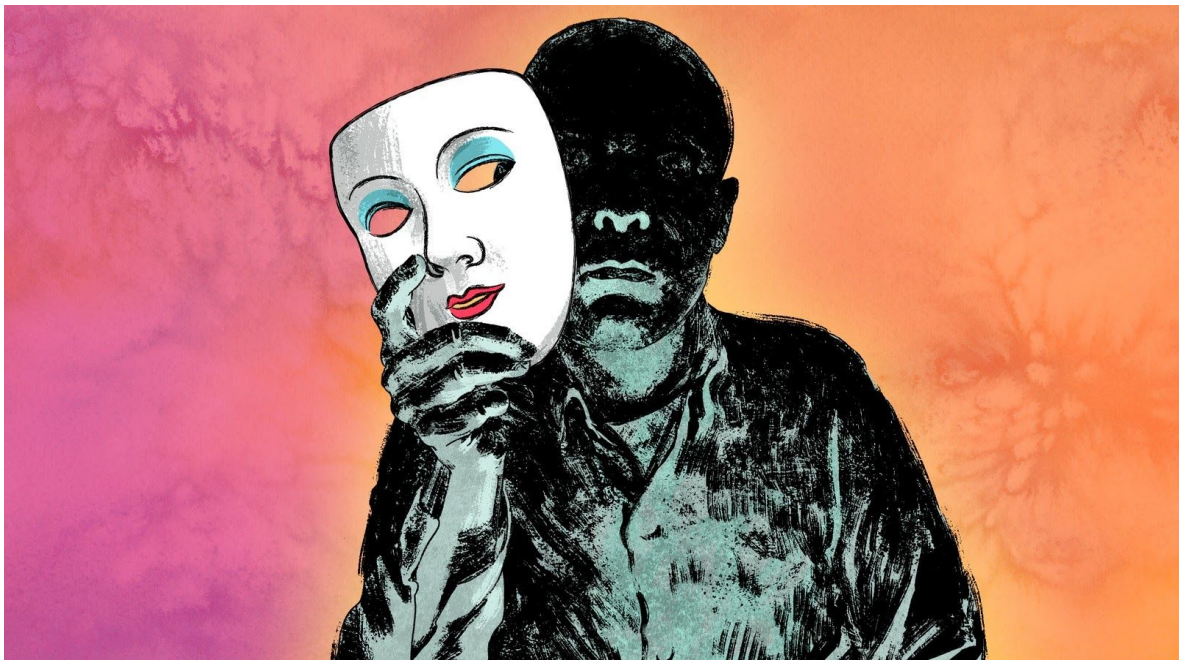
Det tar knapt en time med aktiv "sveiping" før vi finner Silje. Ikke ved et lykketreff, men "markedet" for "kvinner som vil treffe kvinner" er ikke særlig stort i Oslo. Skulle vi lete blant "menn som treffer kvinner" ville det tatt dagevis.

Hvorfor skeive kvinner?

Nettopp dette punktet er interessant. Silje, som senere skulle vise seg å være en mann, har utgitt seg for å være en kvinne, som ønsker å treffe kvinner. Hvorfor?

Han som utga seg for å være Silje har ikke ønsket å svare oss på dette spørsmålet. Vi kan kun spekulere, og vil peke på to mulige forklaringer: Kvinner kan ha færre motforestillinger til det å sende nakenbilder til en annen kvinne, enn til en mann. Kanskje opplever kvinner større tillit seg imellom? Kvinner vil sannsynligvis ha "guarden" høyere i møte med en fremmed mann på nettet, enn overfor en kvinne.

Et annet poeng er at skeive menn, kvinner og transpersoner trolig er langt mer sårbare i møte med dating og nettdating. Dette fordi det reelle "markedet" er langt mindre. Der hvor det knapt tar noen timer å bla seg gjennom byens utvalg av skeive kvinner, har heterofile et utømmelig utvalg. En kan bare anta at minoritetsgruppene kanskje er nødt til å vise større tålmodighet i samtaler med fremtidige potensielle partnere. Selv med de som virker "litt rare" i begynnelsen.

Gjennombrudd

Vi oppnår et gjennombrudd i saken, når vi helt tilfeldig oppdager at at er et navn gjemt i URL-en til Siljes Facebook-side. Ved å stokke om på bokstavene finner vi navnet til personen som opprettet profilen i 2013. Dette summert med funn på Youtube-kontoen, gjør oss ganske sikre på Siljes virkelige identitet.

Kilde leder oss til Jodel

Vår andre kilde leder oss til et lesbisk forum på Jodel. Hun forteller at det der ble varslet om at Siljes konto var falsk, og at bildene hennes var stjålet. Ettersom diskusjonstråder på Jodel forsvinner over tid, var det ikke mulig for oss å finne tilbake til tråden fra høsten 2019. Frem mot jul fulgte vi kanalen tett, for å se om det dukket opp informasjon om Silje. Det gjorde det ikke, men at flere hadde diskutert Silje der tidligere var en indikasjon på at flere hadde vært i kontakt med henne.

Siljes innrømmelse

Søndag 1. desember, fem dager etter at vi igangsatte research, tok mannen bak Silje kontakt med Kaja på Facebook. Han brukte sin egen profil med fullt navn.

«28. oktober opprettet jeg en falsk profil på Instagram og ga meg ut for å være en norsk dame ved navn Silje. Bildene er av den amerikanske kjendisen Caroline Polachek. Intensjonen min var å bli opphisset av å sende meldinger til kjente, ekskjærester og andre»

26. november hadde han slettet kontoen i det han kaller «etisk panikk». Dette var dagen etter at Kaja sendte meldingen, hvor hun spurte om han kjente til «Silje».

«Jeg tar nå kontakt med alle jeg husker å ha chattet med. Det er snakk om rundt 15 stk. ... Bildene ble slettet sammen med profilen».

Vi har nå fått den endelige bekreftelsen på hvem som står bak pseudonymet Silje. Kaja formidler innholdet i meldingen til de andre journalistene og redaktørinja. Vi formulerer et svar tilbake til mannen.

Omfanget vokser

I løpet av de neste ukene får vi respons fra flere kilder. En av disse hadde tatt skjermbilder av listen over Siljes følgere på Instagram. Denne listen ga oss oversikt over 48 personer som hadde fulgt Silje. Vi fikk aldri fatt på en fullstendig oversikt, men vi kjenner til at Siljes konto ble fulgt av 77 personer da den ble slettet.

Det omfattende arbeidet med å kontakte disse kildene begynner. Kaja fører samtaler med dem over sin private Instagram-profil gjennom vinteren og våren. Vi velger å holde kontakten her fordi det er et medium som virker å trygge kildene. De fleste av dem kjenner til, og har vært i kontakt med, Silje. Flere av kildene leder oss videre til venninner eller bekjente av dem som også er blitt kontaktet av Silje. Gjennom mange av kildene får vi tilsendt skjermbilder fra deres samtaler med Silje på Instagram og Tinder.

Utvalg av kilder

Da vi senere skal velge hovedkilder til saken, ønsker vi et spekter av stemmer. Kvinnene "Silje" har kontaktet er alt fra fremmede til kolleger, venner, bekjente og

ekskjæresten. En av dem er Alba (24). Hun står frem med fornavn, ansikt og sin opplevelse av situasjonen. Hun har vært på en Tinder-date med mannen for mange år siden, og siden blitt lurt av "Silje". Da svært få kjenner til at forholdet deres for mange år siden, konkluderer vi med at det ikke vil skade anonymiseringen av mannens identitet.

Andre kilder, som mannens tidligere kolleger eller bekjente, kan av denne grunnen ikke omtales. Vi snakker her med to kolleger: Den ene forsøker å politianmelde forholdet, men får beskjed av politiet at handlingen ikke er straffbar. Hun synes det er svært vanskelig å forholde seg til at hun og mannen jobber på samme sted, mens hun kjenner til at han har lurt henne.

Vi gir også plass til en kilde som ikke er særlig brydd av kontaktene hun har hatt med Silje, og som ikke føler seg seksuelt trakassert. Det bidrar til å balansere saken.

Ekstern kompetanse på seksuell trakassering

Den 21. januar avholder vi et møte med journalist og forsker Thea Storøy Elnan. Med støtte fra Fritt Ords Oxford-stipend har hun forsket på hva mediene kan lære av metoo-kampanjen. I tillegg til funnene har hun utarbeidet retningslinjer for hvordan journalister kan ivareta kilder som er utsatt for seksuell trakassering eller overgrep.

Hun forteller oss blant annet at vi bør bruke ordet "utsatt" fremfor "offer" i kontakt med kildene og i saken, og understreker hvor viktig det er å gi kildene informasjon før, under og etter publisering. Hun gir oss også konkrete råd til hvordan vi bedre kan følge opp og ivareta mannen bak "Silje".

Kontakt før, under og etter publisering

Kaja fører all kontakt med kildene. Hun er nøye med å ikke oppgi detaljer eller informasjon til dem som kan avsløre den virkelige identiteten til Silje. Et par dager før publisering, skriver hun til samtlige av kvinnene vi har vært i kontakt med, for å informere dem om når saken skal publiseres, for å gi dem størst mulig forutsigbarhet.

Regneark

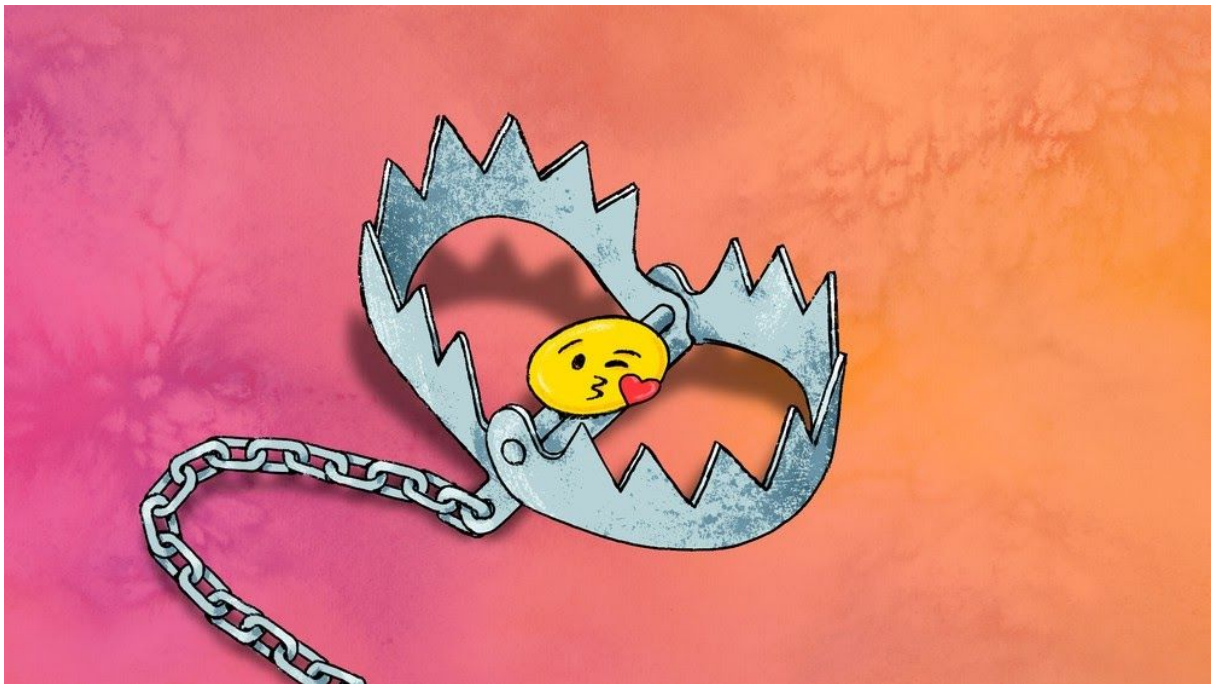
Det blir fort mange kilder og mye informasjon om hver enkelt av dem. For å holde oversikten i kildearbeidet oppretter vi derfor et regneark. I arket registreres informasjon om hver kilde og informasjon om relasjonen deres til Silje. Når oppsto kontakten? Startet det på Tinder, eller ble de kontaktet direkte på Instagram? Fikk de tilsendt nakenbilder? Sendte de nakenbilder tilbake? Ble de bedt om nakenbilder? Har de fått en beklagelse/forklaring i ettertid?

Vi la også inn metainformasjon om vår kontakt med kildene. Når kontaktet vi dem? Har de svart oss? Notater. Det er grunnleggende kildearbeid, men helt essensielt når kontaktene renner inn og du må holde hodet over vannet.

Vi sitter nå på en oversikt som viser et mye større omfang enn hva vi først trodde. Gjennom å systematisere informasjonen fra kildesamtalene kan vi også begynne å analysere Silje.

Vi ser at Siljes modus er følgende:

- "Hun" har kontaktet kvinner pluss/minus 20 år.
- De fleste ser ut til å tilhøre samme eller overlappende miljøer.
- Mange av disse er også en del av det skeive miljøet.
- Majoriteten har vært i kontakt med Silje i løpet av oktober/november. Det kan dog tenkes at Silje har vært aktiv i en lengre periode eller før, da Instagram-profilen hennes hadde publisert første gang i sommer, og Facebook-kontoen hadde brukt et bilde av artisten Caroline Polachek siden 2017.
- Vi kryssersjekker underveis om de ulike kildene følger eller er venn med mannen vi vet står bak Silje. Flere av dem er det - deriblant ekskjærester, kolleger, venner og bekjente.
- Mange av kvinnene "matchet" Silje med på Tinder. Vi antar at de fleste av disse var kvinner "Silje" ikke kjente fra før. I mange av disse tilfellene ble samtalen flyttet over til Instagram.
- 27 av kvinnene hadde fått tilsendt nakenbilder, de fleste beskriver at dette kom brått på, og ikke var på oppfordring fra dem.
- Et fåtall av kildene får etterhvert samme eller en variant av unnskyldningen Kaja fikk. Disse kjente da til vedkommendes virkelige identitet.

Kildevern for å unngå borgervern

I arbeidet med denne saken kommer vi i kontakt med svært mange som har, i varierende grad, blitt lurt av Silje. Basert på denne kildekontakten tror vi heller ikke at dette er et unikt tilfelle. Derfor ønsker vi å lage en sak som gjør leseren bevisst på hvor lett man kan bli lurt av en slik falsk profil. Vi krydrer også saken med grunnleggende frikildeetterretnings-teknikker (OSINT), og informasjon om typiske catfishing-kjennetegn. Vi håper på å bidra til at flere skal unngå å bli lurt i fremtiden.

Utfordringen med å gi leserne denne opplæringen er at det for mange kan bli fristende å gjøre egen research på Silje.

Vi ønsker også å dokumentere historien med skjermbilder fra kontoene til Silje, samtidig som vi passer på at detaljer ikke avslører identiteten til Silje. Dette er en vanskelig balansegang, der vi må studere informasjonen i skjermbildene nøye. Det er også viktig at søk basert på informasjon i saken ikke skal kaste mistanke på andre.

På dette tidspunktet er alle kontoene til Silje slettet. Men mye informasjon finnes fortsatt i søkemotorene. Ved noen tilfeller får vi også plutselig søketreff på innhold som tidligere ga null treff. Derfor bruker vi mye tid frem mot publisering på å gjøre systematiske søk med bilder, navn, og nøkkelinformasjon fra saken. For at søkene ikke skal bli farget av tidligere research bruker vi inkognitomodus i nettleseren samt flere ulike IP-adresser.

Instagram-chatten som forsvant

Da Instagram-kontoen til Silje forsvinner, mister vi også samtalen mellom Kaja og Silje. Vi sitter kun på et par skjermbilder tatt av Kaja. Via kilder klarer vi å skaffe flere skjermbilder av tilsvarende samtaler, men vi skulle gjerne hatt den komplette samtalen. Både som hjelpemiddel til å skrive selve saken, samt for dokumentasjonens del.

Fra arbeidet med prosjektet «Trigger Warning» kjenner Ruben godt til Instagrams dataeksportmuligheter. Plattformen tilbyr nemlig et verktøy som lar en bruker laste ned en fil som inneholder informasjon knyttet til din egen Instagram-konto: bilder, kommentarer, profilinformasjon, og mer.

Er det en mulighet for at samtalen som ikke lengre vises i appen kan finnes igjen i den filen? Vi gjør et forsøk.

Her er filen du ba om, med bilder, kommentarer, profilinformasjon og andre opplysninger du har delt på Instagram som **lillelenin**.

Denne lenken fungerer bare de neste fire dagene. Ettersom den kan inneholde personlig informasjon, må du sørge for å holde lenken privat og bare laste ned arkivet til din egen datamaskin.

Last ned data

Instagram fra Facebook

© Instagram. Facebook Inc., 1601 Willow Road, Menlo Park, CA 94025, USA

Kaja logger så på Instagram og bestiller en slik dataeksport. Det tar dager før det dukker opp en mail fra Instagram med lenke til filen.

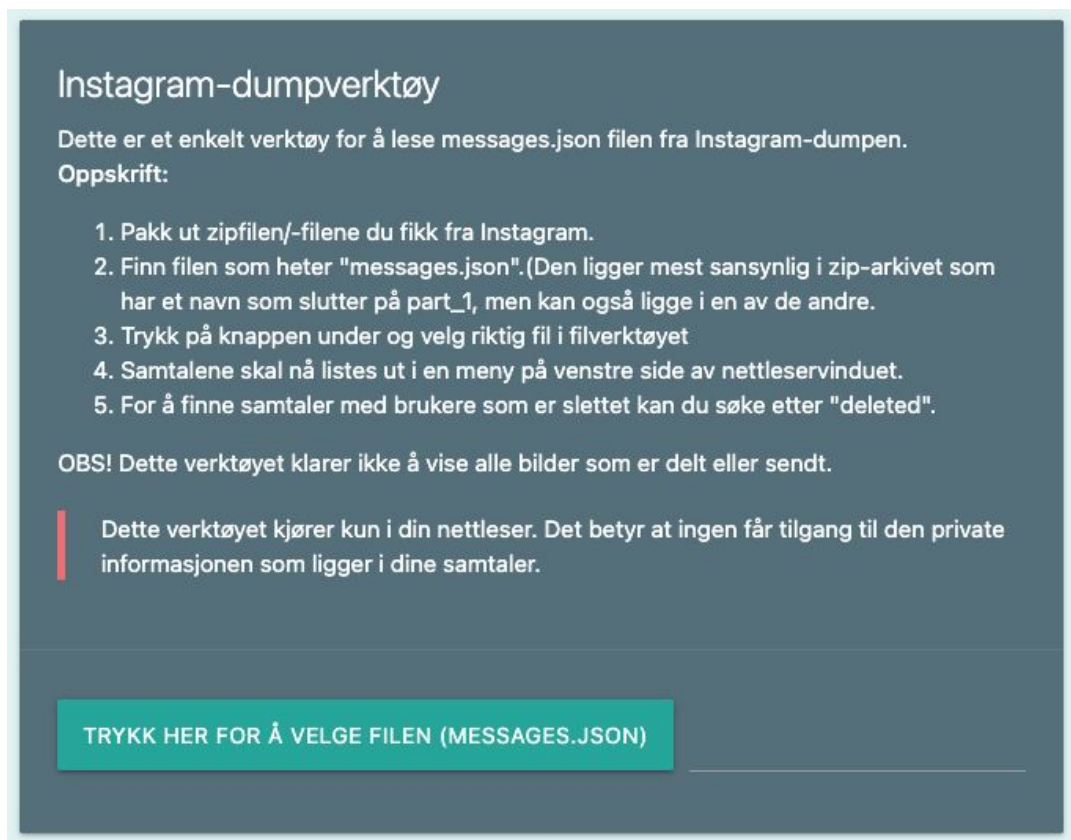
Når vi åpner filen blir vi først svært skuffet. Vi klarer ikke å finne igjen samtalene med Silje. Det er også noe annet rart med filen. Er det ikke andre samtaler og Instagram-poster som mangler? Vi bestemmer oss for å be om en ny eksport.

Etter tre forsøk klarer Instagram å levere en komplett datadump fra Instagram-kontoen til Kaja. Nå er det bare et problem, filen er i JSON-format (JavaScript Object Notation). Et tekstbasert datautvekslingsformat som er mer eller mindre uleselig for folk flest.

Vi lager nettside

Løsningen blir at Ruben utvikler en nettside som lar brukere lese og navigere i samtalene som ligger i filen. Tanken er å gjøre det så enkelt som mulig å søke etter, og lese den relevante samtalen.

Nå har vi en komplett samtalelogg, samt de fleste av bildene som ble delt. Disse hadde vi kun screenshots av frem til nå.

The image shows a dark-themed web interface for an 'Instagram-dumpverktøy'. At the top, the title 'Instagram-dumpverktøy' is displayed. Below it, a short description states: 'Dette er et enkelt verktøy for å lese messages.json filen fra Instagram-dumpen.' Underneath, the word 'Oppskrift:' is followed by a numbered list of five steps: 1. Pakk ut zipfilen/-filene du fikk fra Instagram. 2. Finn filen som heter "messages.json". (Den ligger mest sannsynlig i zip-arkivet som har et navn som slutter på part_1, men kan også ligge i en av de andre. 3. Trykk på knappen under og velg riktig fil i filverktøyet 4. Samtalene skal nå listes ut i en meny på venstre side av nettleservinduet. 5. For å finne samtaler med brukere som er slettet kan du søke etter "deleted". Below the list, a warning in red text says: 'OBS! Dette verktøyet klarer ikke å vise alle bilder som er delt eller sendt.' A red vertical bar is positioned to the left of this warning. Further down, another red vertical bar is to the left of the text: 'Dette verktøyet kjører kun i din nettleser. Det betyr at ingen får tilgang til den private informasjonen som ligger i dine samtaler.' At the bottom of the interface, there is a prominent teal button with the text 'TRYKK HER FOR Å VELGE FILEN (MESSAGES.JSON)'.

Det ligger svært mye personlig informasjon og bilder i en slik fil. Vi var ikke komfortable med tanken på at kilder skulle sende denne til oss for å få hjelp. Lenken

til dette verktøyet ble derfor senere delt med noen av kildene, med et håp om at de skulle finne igjen sine sletta samtaler med Silje.

Slik jobbet vi for å finne ut om det Silje gjorde var ulovlig

De juridiske spørsmålene knyttet til Siljes handlinger var et tema fra begynnelsen. Kan det å lure til seg nakenbilder under falske premisser være lovlig? Innspillene vi får fra NRKs jurister overrasker oss. Med forbehold om at strafferett ikke er deres felt, sliter de med å finne rettspraksis på området.

Det virker som om lovverket henger etter samfunnsutviklingen. Det har oppstått et lovtomt rom. Juristen tipser oss om en lovendring som var ute på høring: "Nytt straffebud om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred". Departementet ønsker å endre loven.

Selv med lovforslaget som ble sendt ut på høring, tror vi ikke vår sak ville endt opp med å bli belagt med straff. Dette blir en redaksjonell innfallsvinkel for oss.

Vi kontakter slettmeg.no, Politiets nye cyberkripsenter og samtlige politidistrikter. Ingen av dem vil uttale seg konkret om nettopp dette. De kan heller ikke vise til lignende saker. Enda vi hadde kilder som hadde forsøkt å politianmelde forholdene.

Det tar to måneder før vi får et endelig svar fra Justisdepartementet. Delvis grunnet koronasituasjonen, men også fordi denne type problemstilling er ny for dem. Justis- og beredskapsminister Monica Mæland forteller at hun arbeider med å følge opp høringsnotatet i departementet, og at de vil levere noe i løpet av 2020.

Etikk

Hva skjer når en journalists helt private nett-flørting viser seg å være en del av et omfattende svindelopplegg som plutselig får stor offentlig interesse? Når Kaja oppdager at hun blir forsøkt lurt på privaten – kan hun da behandle det journalistisk?

Dette er den etiske nøtten vi baler med sånn i slutten av november 2019. Vi bruker tid på å finne ut av problemstillingen, i samarbeid med redaktørene i Dokumentar- og samfunnsavdelingen og NRKs etikkredaktør.

Det blir viktig at Kaja ikke jobber alene med denne saken. Og vi forstår at det blir viktig at vi er helt åpne om hvordan hennes rolle i saken har vært, hvis historien om "Silje" skal kunne publiseres. Vi forsterker Kaja med et team av journalister som jobber videre ut fra at catfishing er et viktig tema. Men vi har ennå ikke bestemt oss for om eller hva vi skal publisere.

Mens diskusjonene pågår, avdekker dette teamet identiteten til «Silje». Mannen bak dekknavnet viser seg å være en Kaja kjenner fra før. Hun hadde datet ham i en kort

periode for mange år siden. Da vi kontakter ham første gang ønsker ikke mannen å forholde seg til Kaja som journalist, bare som det han selv kaller et offer.

Dette er også vår etiske vurdering. Kontakten med mannen overtas av prosjektleder Ståle Hansen.

Det er ikke uvanlig at en journalists egne opplevelser og observasjoner danner grunnlag for saker. Det er en ganske vanlig metode – spesielt i TV-dokumentarer. Da er det en forutsetning at vi er fullstendig åpne med journalistens bakgrunn i saken.

Det er viktig for oss å ha en tettest mulig dialog med mannen som skjuler seg bak deknnavnet. Det er en tung ekstra belastning å gå å vente på en publisering av en negativ sak, som dette vil bli. Vi forsikrer ham derfor om at vi ikke vil publisere noe uten at han vet om det på forhånd.

Vi lover også at han skal få se saken nøyaktig slik den vil bli publisert – ikke bare hans egne sitater. I vår redaksjon gjør vi dette i størst mulig grad i alle saker. Det gir oss mulighet til å løse eventuelle kontroverser før publisering, og er også en god kvalitetssikring for vår egen del.

Vi forsøker å få til et fysisk møte med «Silje», men det ønsker han ikke. Det er synd, for det er lettere å gjøre vurderinger av hvor varsomme vi bør være når vi møtes ansikt til ansikt. Slik det blir, må all kommunikasjon foregå elektronisk.

Den videre researchen avdekker at saken har et mye større omfang enn vi hadde trodd i starten. Catfishing er et lite kjent fenomen, og hvis én person kan ha så mange ofre som «Silje» har hatt, er det av stor offentlig interesse å skrive om det. Dersom catfishing i tillegg befinner seg i et lovtomt rom, snakker vi om en alvorlig systemfeil som det er viktig å belyse.

På et tidspunkt bestemmer vi oss for å utsette publiseringen noen måneder på grunn av «Siljes» vanskelige personlige situasjon. Vi prøver også å være bevisste på når vi sender ham meldinger, og prøver å unngå å gjøre det inn mot helgen for eksempel.

Det blir tidlig klart at «Silje» skal anonymiseres. Identiteten hans er ikke viktig for saken, og flere faktorer taler for at identifisering kan gi ham en uforholdsmessig ekstra belastning. Likevel mener vi det er noe informasjon om «Silje» som er journalistisk nødvendig. I den ferdige saken skriver vi at han er i begynnelsen av 30-årene, at han har roller i kulturlivet og at han er bosatt i Oslo.

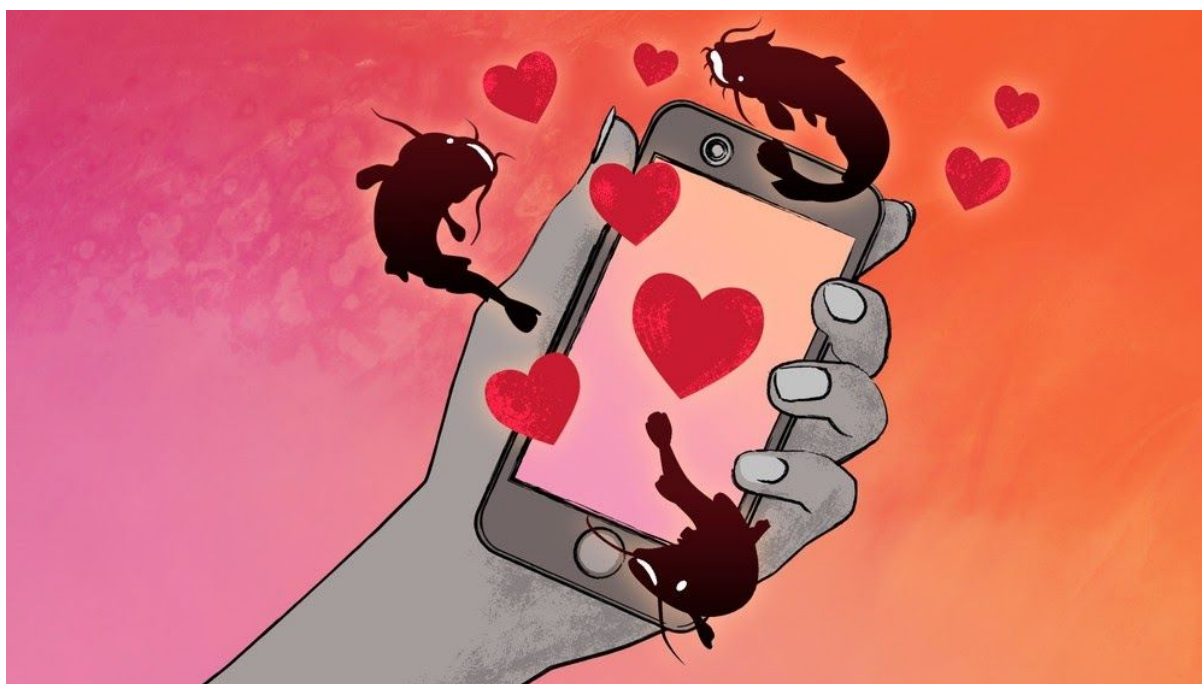
Vi mener at aldersopplysningen, i kombinasjon med opplysningene om hans kulturbakgrunn, er viktig informasjon for å forstå at det dreier seg om en samfunnsengasjert og ressurssterk person – og ikke for eksempel en tenåring på gutterommet, eller en einstøing i helsetrøye. At han er bosatt i Oslo vi ta bort mistanke fra alle som ikke bor der, samtidig som kretsen ikke blir så innskrenket at

han kan mistenkes. Beskrivelsen passer på tusenvis av mennesker, og etter det vi vet i dag har ingen har kunnet identifisere ham på bakgrunn av de opplysningene som blir gitt i artikkelen.

At vi anonymiserer godt nok er helt og holdent vårt ansvar. Men vi forteller også «Silje» hvilke opplysninger vi vil gi, og gir ham mulighet til å gi oss innspill på anonymiseringen. Dette fører til at vi justerer noen formuleringer, og reduserer detaljnivået mer enn vi opprinnelig hadde tenkt – fordi han har gode argumenter for hvorfor vi bør gjøre det.

I artikkelen skriver vi også at han tidligere har gitt uttrykk for feministiske holdninger, og har gitt sterk støtte til Metoo-bevegelsen. Det er relevant for å vise forskjellen på liv og lære i denne saken.

Vi er klar over at det er flere som kjenner identiteten hans fra før - blant annet dem han har sendt beklagelsen sin til. Men dette gjør ikke at vi kan være mer slepphendt i vår anonymisering.

Publisering

“Hvem er Silje?” blir publisert 24. mai 2020 - nesten et halvt år etter at saken ble påbegynt og “Silje” ble konfrontert. Etter kort tid blir det klart at responsen er over forventning - både positivt og negativt.

Saken skaper voldsom interesse, og har har så langt nesten 700.000 sidevisninger. De fleste av disse kommer i løpet av et par-tre dager etter publiseringen. Lesetiden til saken er også svært god.

Tilbakemeldingene direkte til oss fra publikum er nesten utelukkende positiv. Mange setter pris på at vi forteller om en type nettsvindel som er ganske ukjent, og hvordan man kan verge seg.

De første dagene kommer det også inn over 200 tips fra folk som har opplevd å bli lurt av catfishere. Noen av disse har også blitt lurt av "Silje", slik av antallet på hans ofre øker til 58.

Saken blir gjenstand for debatt flere ganger i Dagsnytt 18, og i en rekke store podkaster som Tusvik & Tønne og Giæver og gjengen.

Men ganske snart kommer det også kritikk - først og fremst i kronikkform. Kritikken går først og fremst på dette:

- Noen mener at NRK har ansvar for at det oppstår spekulasjoner i sosiale medier - først og fremst på Jodel - om hvem "Silje" er. De mener at vi ga opplysninger som inviterer til slike spekulasjoner, og at det fører til at uskyldige blir trukket inn i spekulasjonene.
- Noen mener også at vi har brukt de samme metodene som en "catfisher" - altså at vi har lagt en felle for "Silje", og utgitt oss for å være en kjærlighetssøkende kvinne, når vi i realiteten er journalister på jakt.

Det siste er åpenbart uriktig, ettersom det journalistiske arbeidet først ble satt i gang da Kaja oppdaget at hun ble forsøkt lurt. "Silje" er den eneste som vet at han forholdt seg til en journalist fram til dette knekkpunktet.

Kritikken rundt spekulasjonene på Jodel er derimot en interessant diskusjon. Det er ikke nytt at det spekuleres på sosiale medier når personer anonymiseres. Tidligere har blant annet Hegnar Onlines diskusjonsforum hatt mange slike spekulasjons-tråder. Men de siste årene har spekulasjonene økt i styrke, og Silje-saken representerer nok et slags topp-punkt.

Er det våre opplysninger som medfører den store intensiteten, eller er det sakens natur og målgruppe som er viktigst? Det er det umulig å svare på. Underveis er det vårt inntrykk at det spesielt var opplysningen om at "Silje" hadde flere roller i kulturlivet som trigger til spekulasjon.

Dette er en opplysning vi mente - og fremdeles mener - er veldig viktig for vår sak. Vi ville at publikum skulle vite at dette er en ressurssterk og oppegående person i et helt annet segment enn det man ofte forbinder med nettovergrep.

I hvor stor grad skal ordinære medier ta hensyn til mulig spekulasjon på plattformer vi ikke styrer når vi lager saker der noen er anonymisert? Dette var i hvert fall vårt utgangspunkt:

- “Silje” skulle anonymiseres slik at han ikke kunne identifiseres ut fra opplysningene i saken.
- Vi måtte ha med et minimum av opplysninger som var viktige for saken, og som ikke samtidig ville identifisere ham.
- Vi prøvde å holde oss på et så generelt nivå at eventuelle spekulanter ikke hadde mye å gå på.

Det er det siste av disse tre punktene som vi i dag kan stille spørsmål ved om fungerte. Vi mener fremdeles at “roller i kulturlivet” er generelt nok til å passe på flere tusen mennesker - samtidig som det er en nødvendig opplysning i saken.

Vi ble overrasket over hvor langt enkelte var villige til å gå i Jodel-diskusjonen. Vi så flere eksempler på at folk ble navngitt fullstendig eller ved initialer - paradoksalt nok under dekke av kritikk mot NRK for å ha gitt for mye opplysninger. Vi ble også satt under press for å avkrefte at navngitte personer var “Silje”, noe vi naturligvis ikke kunne gjøre.

Jodel har nå stengt ned trådene der slik spekulasjon foregikk. Antakelig vil spekulasjonene foregå et annet sted neste gang.

Konsekvenser / Oppsummering

Det viktigste vi oppnådde med disse sakene er folkeopplysningen rundt den alvorlige nettsvindelteknikken catfishing. Dette fenomenet var svært lite kjent da vi publiserte. Fordi Silje-sakene nådde svært bredt ut er situasjonen i dag en helt annen.

Saken har gitt ny viktig informasjon og en rakett i baken på Justisdepartementet, i arbeidet med å stenge det lovtomme rommet som catfishing befinner seg i.

– Vi vil vurdere om tilfeller der en lurer noen til å gi fra seg slike bilder på den måten som omtales i saken, bør rammes av det nye straffebudet, slik at en ikke skal kunne lure til seg nakenbilder uten at det får en reaksjon, sa justisminister Monica Mæland.

På mikroplanet har vi hjulpet de flere titalls ofrene til “Silje” med svar på hva de har blitt utsatt for. Forhåpentligvis vil virksomheten hans opphøre, slik han har lovet.

Jodel har bestemt seg for å stenge de såkalte gossip-trådene som blant annet har vært brukt til spekulasjoner om identiteten til anonymiserte personer i mediene. Det var her mesteparten av spekulasjonene i Silje-saken pågikk.

Saksliste

Nett:

24. mai [Hvem er Silje?](#)

25. mai [Lov som kunne straffa nakenbilde-svindel har vore under behandling i to år](#)

25. mai [Slik avslører du en «catfish»](#)

NRK Nyheter på Instagram-TV:

24. mai [Hvem er «Silje»](#)